

R É S Z L E T

Végh Gyula Élményeim és véleményeim című emlékirataiból

(O S Z K Q H 3 6 8 2 / 1 - 4 . 1 9 0 - 1 9 5 0 .)

C C A . 1 9 4 1 .

Bozsokon még néhány nyár normálisan telt el. Úgy látszott, mintha a világ megint visszazökkent volna régi kerékvágásába. Az erdő kizöldült, a földeken hullámoztak a kalászkok, a patakban ugrándoztak a pisztrángok – mintha semmi sem történt volna. A kert is szép volt, tele virággal, gyümölcessel. Már a Marie halálát követő évben elkészült a kis – nekünk túl nagy – családi sírkert a domboldalban, a szelíd gesztenyefák alatt, alacsony kőfallal körülvéve. A feszületet a falusias, réztetes, vörösre mázolt keresztkezhez Baba faragta, a vasrácsos kis kaput rajzom után Heidenreich, a kőszegi műlakatos és Hauch gépész együtt készítették. Hanna krókuszt, vadrózsát, bokrokat ültetett bele. Közélemben, a nyírfák és fenyők között van egy pad – Marie kedvenc ülőhelye volt, – ott olyan jó elüldöggélni a meleg déli órákban, várva a harangszót, és emlékezni a múltakra, mialatt a mókusok tornáznak a közeli ágakon...

A két nagy leány hazajött Rómából: Bie a kisasszonyával is otthon volt, és természetesen az öreg Teddy is, a barna cocker spániel. Vendég is sok jött, a leányok kedvéért, jókedvű, autózó, napfürdőző, cigarettázó fiatalság.

Bie különben keresztatyjától, Jekelfalussynétól, szép kis birtokot örökölt Sopron megyében. Ez szaporította ugyan az én adminisztratív teendőim és gondjaim számát, de éppen jókor jött a gazdasági krízis folytán megnövekedett kiadások és anyám halála folytán esedékessé vált költségek, illetve fedezésére.

Aztán beborult az ég, elsötétült a láthatár.

Közeledett a második világháború, sokkal szörnyűbb, sokkal végzetesebb, mint az első. De eleinte, mintha nem lettünk volna tudtában annak, hogy mi vár reánk és az egész emberiségre. Felültünk a német blöffnek, megcsodáltuk a “Blitzkrieg” kezdeti sikereit. Én – és sok honfitársam – szívem mélyében rokonszenveztem a megrohant osztrákokkal, norvégekkel, hollandusokkal és különösen az én kedves franciáimmal. Élénken el tudom képzelni, mit szenvedhettek a brutális német inváziótól mély megaláztatásukban. Ha akkor a magyar törvényhozás tagja lettem volna, nem mulasztottam volna el a nyilvánosság előtt is kifejezést adni az elbukott nagy nemzet iránt érzett részvétünknek, ahogyan Irányi Dániel 1870-ben tette, amivel maradandó szimpátiát keltett a franciáknál a magyarság iránt.

Mélységes aggodalommal töltött el a Gömbös-féle németbarát politika, amely fenntartás nélkül a németiséghez kötötte nemzetünk sorsát. Végzetes hibának éreztem a háborúba való aktív belépésünket, az Angliának, Amerikának küldött, elhamarko-

dott, jelentőségünket, erőnket túlbecsülő hadüzenetünket. Mélyen megindított Teleki Pál tragikus sorsa, aki előrelátva a következményeket, a halálba ment, hogy kitérjen a kényszerhelyzet elől. Lehet, hogy ez csak tájékozatlan dilettáns politikája, de én még az átmeneti német megszállás szenvedéseit is elviselhetőbbnek és végeredményben kevésbé veszedelmesnek tartottam volna, mint hogy magunkra bősítsük az egész nem-német világot és ürügyet szolgáltatassunk neki, hogy a hiábavaló vér- és anyagi áldozatokkal legyengített, belsőleg széteső országot szétmarcangolja. Igaz, hogy visszakaptuk a trianoni diktátummal tőlünk elszakított területek egy részét. Volt is nagy diadal, bevonulás, zászlólobogtatás. De talán jobb lett volna az örömnépet huszonöt évvel elhalasztani, – ha ugyan akkor még lesz min örülni.

Működött a propaganda. Nálunk is terjedt a külföldről behurcolt erőszak-imádás és gyűlölködés. Egyelőre leginkább a saját honfitársaink, a gyengék és védtelenek ellen irányult a hatalom és a gyűlölködés: a zsidók ellen. Sohasem bírtam megérteni az antiszemitizmusnak ezt az elfajulását, amely lábbal tipor minden jogérzést, emberiséget, felforgatja a jogegyenlőséget és jogbiztonságot, kiközösíti az állampolgárok egy csoportját és a magyar észjárás előtt idegen jelszavak ürügye alatt, egyéni értékére való tekintet nélkül szabadságától, jogaitól megfoszt mindenkit, aki zsidó. Nem is tudtam megállani, hogy mint a vox populi igénytelen szószólója ne tiltakozzam az új áramlat ellen (Lásd: Esti Kurír. 1939. II. 19. és IV. 13.). A Rassay-párt újságcikkeimért meghívott egy nagy párt-vacsorára és mint hőst ünnepelt, sőt a budavári pártelnökséggel is megkínált (persze hiába), ennyi volt az egész. Egyébként természetesen legcsekélyebb hatása sem volt a pusztában elhangzott szavamnak, legföljebb az, hogy én is a hazafiatlan zsidóbérencek listájára kerültem, mint sok, nálamnál ezerszer tekintélyesebb, hasonló gondolkozású magyar. Ezek közül különben a legtöbb hallgatótt. Nem mertek, vagy nem akartak szót emelni, nehogy kellemetlenséget szerezzenek a kormánynak. Még a katolikus főpapság is megszavazta a törvényeket, amelyek többek között a megkeresztelt zsidót sem ismerik el kereszténynek.

És sárga karkötős kereskedők, ügyvédek, orvosok, az első háborúban tisztii rangban résztvevett, megsebesült, kitüntetett értelmes emberek – az utóbbiak rangjuktól, rendjeleiktől megfosztva – dolgoznak a munkatáborokban, kőbányákban, azért mert zsidók. Elvették tőlük földjüket, tisztességüket, kitiltották a legtöbb életpályáról, amelyen eddig kitűnően beváltak, páriákká tették őket és elhittették a néppel, hogy minden bajnak oka a zsidó.

(...)

JEGYZETEK

- 1 Weiner Sennyey Tibor: *Víz és fény, avagy mi a festészet?* – Mészáros Szabolcs képeiről. Szentendre, 2016. július 29. DRÓT <http://drot.eu/article/viz-es-feny-avagy-mi-festesz-et-meszáros-szabolcs-kepeiről>
- 2 Sipos Lajos: *Babits és a Békássyak*. Irodalomismeret 1999/1.
- 3 Hamvas Béla: *Az öt géniusz*. I.n.: U.ö. A magyar Hüperion II. Medio 2007. 17. o.

- 4 Utcanév sem jár nékem. Emlékezés Verebi Végh Gyulára (1870–1951). Bajzik Zsolt. Emlékkiállítás és konferencia. Bozsok, 2001. június 11. Vas Megyei Levéltár. Szombathely, 2001.
- 5 BAJZIK uo.
- 6 Békássy NOEL OLIVIERNEK (12.) Postai bélyegző – RUM VAS VM 1912. AUG. 19. Fordította Balogi Virág.
- 7 SMTöO Múzt. ír. 15/1913. A Magyar Kir. Belügyminisztérium leirata az 1912. évi műtörténeti kiállítás védelmére kirendelt detektívek költségeinek megtérítése tárgyában.
- 8 Excerpt from JMK's handwritten letter to Duncan Grant, 19 September 1912. Keynes Correspondence, Vol. III, British Library MS Add. 57931, ff. 34.: Idézi: Gömöri György: LETTERS BY JOHN MAYNARD KEYNES FROM HUNGARY AND VIENNA. 20 November 2015.
- 9 Végh Gyula: Egy régi ház emlékezései. OSZK QH 3682/2-4. 130. p.
- 10 Békássy Ferenc NOEL OLIVIERNEK (26.) Postai bélyegző – BOZSOK VAS VM 1913. július 16. Fordította Balogi Virág.
- 11 Végh Gyula: Egy régi ház emlékezései. OSZK QH 3681/2. 149. o.
- 12 Végh Gyula: Élményeim és véleményeim. OSZK QH 3682/3. 191. o.
- 13 Kormos Valéria: Életem könyvért – egy rablógylkosság nyomában. 2003. augusztus 13. MAGYAR NEMZET. https://mno.hu/migr_1834/eletem-konyvert—egy-rablógylkosság-nyomaban-693042
- 14 V.ö.: „Utcanév sem jár énnekem...” Emlékezés verebi Végh Gyulára (1870–1951) Szerk. Bajzik Zsolt Szombathely, 2001. 1-160. p. , Egy európai Bozsokon. Verebi Végh Gyula munkássága és gyűjteménye Szerk. Zsámbéky Monika Szombathely, 2003. 1-114. p. (A Szombathelyi Képtárban rendezett konferencia anyaga), Bajzik Zsolt: Egy európai Bozsokon. Verebi Végh Gyula munkássága és gyűjteménye Szombathely, 2003. 1-56. p. (Savaria Múzeumban rendezett kiállítás katalógusa), Bajzik Zsolt, Mayer László, Tóth Kálmán: Élményeim és véleményeim. Válogatás verebi Végh Gyula irathagyatékából (1906–1951) Szombathely, 2008. 1-256. p.

